

Hans Agerbek

Præst i Espe og Vantinge fra 1834 til 1841.

Anne-Mette Brandt

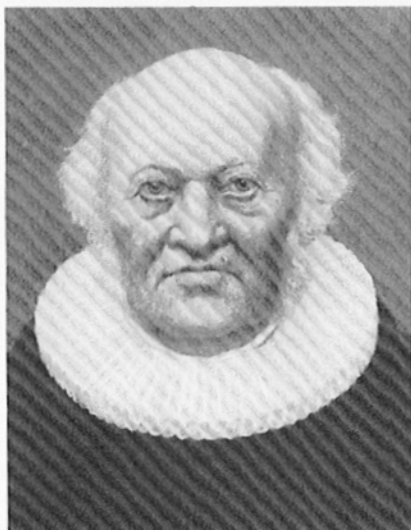
Espe og Vantinge sognes kirkeblad har som sit forsesymbol en brændende olielampe. Den skal hentyde til præsten Hans Agerbek, som gennem sin tid i Espe og Vantinge fik stor betydning for de gudelige vækkelser på Midtfyn, også kaldet *Foramlingsbevægelsen*.

Olielampen er aftegnet efter mindestenen over Agerbek, der er opstillet i det nord-vestlige hjørne af præstegårdshaven, på Snarupvejen, skråt over for Espe kirke. Lampen hentyder til den salme, der forøvrigt som den eneste af Agerbeks salmer, er optaget i salmebogen, som nr. 546:

*»Uforsagt, vær på vagt! Jesus har
ver det alt fuldbragt«.*

*»Har du kun olie i dit kar,
brænder end lampen ej lys og klar,
kan du ham møde med fryd«.*

Salmen er digtet over Jesu lignelse om De ti Brudejomfruer, hvoraf de fem var uforstandige, fordi de havde glemt olie til deres lamper, og de fem kloge, fordi de med olie på deres kar var beredte til brudgommens komme.

Men lad os begynde med begyndelsen:

Agerbeks første møde med foramlingsbevægelsen

Allerede i sin studentertid i 1820 havde Agerbek mødt Grundtvig og var blevet kristeligt vakt ved bekendtskabet med ham. Som ung præst på Vejle-egnen lærte han »de stærke jyder« at kende og traf dér nogle af de vakte fynboer, som han fik »meget høje tanker om«.

Kort efter at Agerbek var kommet til Espe i foråret 1834, indbød

husmand og væver Rasmus Knudsen i Vantinge ham til en gudelig forsamling i sit hjem søndag eftermiddag. Da Agerbek kom, var ikke blot huset, men også gaden udenfor fuld af mennesker, og det greb ham sådan, at han lukkede kirkedøren op for den store forsamling, iførte sig sin præstekjole og holdt andagt for dem med salmesang og tale.

I den følgende tid holdt Agerbek bibellæsning søndag eftermiddag med salmesang og oplæsning af en prædiken i den af sine kirker, hvor der skulle være sidsttjeneste, og folk strømmede til »fra Kerteminde, Svendborg, Fåborg, Assens, Middelfart«, skrev den samtidige magister Lindberg.

»De hellige« var upopulære

Det var dog langt fra den rene lyksalighed. Det fremgår af et brev, som Agerbek skrev til en ven, nytårsaften 1835:

»I mine sogne er opvækkelsen kun ringe, ugudeligheden stor, og hadet til de opvakte større, end jeg havde ventet. Jeg kan måske regne 5 familier, alle meget fattige, som høre til de opvakte. En gårdmands-familie begynder at drages til dem ... Hele sommeren igennem holdt jeg bibellæsning i kirken efter gudstjenesten, men havde langt færre tilhørere af mine egne menigheder end i fjor. Navnet »hellig« er

så gruligt et skældsord for dem, at de skælte for at høre det, ... så jeg har en meget talrig forsamling ved den sædvanlige gudstjeneste, men kun en liden til bibellæsning. En af de bekendteste opvakte her på Fyn, Lars Møller fra Vigerslev, var i sommer i Espe kirke og blev efter gudstjenesten overfaldet af to ryggesløse personer og forhånet på flere måder til stor latter for menigheden, der kom fra kirken ... I vinter holder jeg forsamling hos mig, når der er sidsttjeneste i Espe, og hos en husmand i Vantinge, når der er sidsttjeneste, dog aldrig uden det er måneskin og ikke længere end til kl. 7½ for bogstaveligheden at efterkomme anordningerne«.

Sagen var jo, at de gudelige forsamlinger som den tids græsrodsbevægelse, imod love og forskrifter ville tage sagen med deres kristendom og tro i deres egen hånd. Dette betragtedes i etablerede kredse som tøjlesløshed og frafald fra den rette, kirkelige lære.

Agerbeks store betydning

Agerbeks kærlighed til, og forståelse for det ægte i disse gudelige vækkelser, førte til det, som må betegnes som hans virkelig store indsats: Han kirkeliggjorde på den ene side forsamlingsbevægelsen, der ellers kunne være endt i sekterisme, og han åbnede på den anden side en

stivnende kirke for det, som rørte sig hos disse vakte, så kirken selv fik nyt liv indefra, eller nedefra, fra dens medlemmer.

Det er dette faktum der hentydes til i det lille digt på mindestenen, som er skrevet af Ryslingepræsten Vilhelm Birkedal i 1860'erne:

*»En fader var han for Guds smaa,
og åbned dem sin Kirkes Laage.
De stimled til fra Nær og Fjern,
Han stod for dem som Skjold og Værn,
Han aabned dem sit Huus i Trængsel,
Mens andre kasted dem i Fængsel«.*

Efter at Agerbek i 1841 havde forladt Espe-Vantinge og var blevet præst i Øster Hæsinge blev der mere stille om hans navn. Med den gude- lige vækkelse gik det sådan, at den vendte sig til Ryslinge, hvor Birkedal blev præst i 1849, og dermed dannedes grundlaget for det vi i dag på Midtfyn kender som fri- og valgmenighedsbevægelsen

I Vantinge:

Lokalt førte vækkelsen til dannelsen af baptistmenigheden i Vantinge; heraf ser man, at det altså ikke fuldt ud lykkedes for Agerbek at lede bevægelsen ind i folkekirkens sammenhæng.

Vækkelserne i begyndelsen af forrige århundrede begrænsede sig ikke til Fyn, men var udbredt over hele landet; lokalt har de gjort sig svagere eller stærkere gældende, nogle steder slet ikke. Noget tyder på, at bevægelsen har haft størst kraft og rigest udbredelse på Fyn, og ikke mindst på Midtfyn.

I 1849 fik vi Juni-Grundloven. Den indførte religionsfrihed, forsamlingsfrihed osv., og hermed var brodden taget af bevægelsen i den forstand, at det officielle Danmark nu imødekom dens væsentligste krav og viste forståelse for berettigelsen i dens anliggende.

Agerbeks sidste år

Privat havde Agerbek brug for sin sjælesørgiske gave i forholdet til hustruen, der i sine senere år kom ud for svære anfægtelser. Det var til hendes fødselsdag han skrev salmen *»Uforsagt, vær på vagt«*, for at hjælpe og trøste hende. Hun døde i 1854, og i sine sidste år kom Agerbek yderligere ud for den store sorg at miste sine to voksne børn.

En lille erindring er bevaret fra hans seneste år. Den skal fortælles til slut:

Agerbek underviste nogle unge piger fra en herregård i nabosognet. En af disse har tegnet et ejendommeligt billede af ham:

»Timen begyndte med trosbeken-
delsen og Fadervor. Når han be-
kendte troen, bredte han armene ud
som for at favne al den rigdom,
som han i troen kaldte sin; men når
han bad Fadervor, krummede den
svære mand sig sammen som en
snegl og foldede hænderne fast om
det, som den himmelske Fader ville
give sit barn«.

Man fornemmer i denne lille kor-
te beskrivelse en mand af en forun-
derlig livlighed og følsomhed. Og
det kan ikke undre, at mange er
stimlet til »fra Nær og Fjern« for at
få del i et usædvanligt levende men-
neskes forunderligt levende kristen-
dom. Han talte til noget, som var
blevet levende hos dem selv, så det
voksede til større klarhed og forstå-
else. »Vexelvirkning« - har Grundt-
vig sagt.

Agerbek døde tre år før Grundt-
vig, men i samme måned, høstmå-
neden, september. Han blev begra-
vet på Øster Hæsinge kirkegård af
vennen og kollegaen Vilh. Birkedal
d. 20. sept. 1869, under overværelse
af et meget stort følge.

På Øster Hæsinge kirkegård er
der som i Espe opstillet en minde-
sten over Agerbek. Men på det
simple trækors, som efter tidens
mode først blev sat på hans grav,
blev skrevet ordene fra Filemons
brev, vers 7: »Vi have stor Glæde
og Trøst af din Kjærlighed, efterdi
de helliges Hjerter ere blevne veder-
kvægede ved dig, Broder«.